

Pratarmė

Ir kituose žurnalo Acta Paedagogica Vilnensia tomuose, ir šiame tome nagrinėjama ugdymo ir kultūros sąsaja: analizuojama socialinė atsakomybė kultūrinio raštingumo ir aktyvaus pilietiškumo kontekste, aptariama mokytojų patirtis ugdant mokinių kultūrinį supratingumą bendrojo ugdymo mokyklose, ieškoma būdų, kaip ugdyti būsimų mokytojų tarpkultūrinę kompetenciją. Būsimų mokytojų rengimo problemos gvildenamos ir kalbų politikos kontekste. Naudojant Spolsky „svogūno“ kalbų politikos modelį ir Engeström besiplečiančio mokymosi teoriją siekiama nustatyti formuojamąjį daugiakryptės kalbų politikos poveikį profesiniam Latvijos ugdytojų rengimui bei norima palyginti esamas anglų kalbos mokėjimo sąlygas mokytojams ir mokytojų rengėjams.

Nuo kultūros nemažai priklauso ir lyčių vaidmenų supratimas, lytiškumo raiška ir, be abejo, lytiškumo ugdymas ir lytinis raštingumas, kurio stokoiant gresia akiai atkartoti nusistovėjusius lyčių vaidmenis, negebant kritiškai jų vertinti ir matyti save bei kitus nestereotipiškai. Tačiau istorinių šaltinių (šiuo atveju vadovėlių) analizė rodo, kad įsigalėję stereotipai nėra lengvai pajudinami. Antai savitame socialiniame ir ideologiniame „Naujojo sovietinio žmogaus“ projekte konstruojant sovietinės moters prototipą, viena vertus, buvo propaguojama lyčių lygybė, kita vertus, kur kas dažniau atkartojami ir per ugdymo turinį įtvirtinami stereotipiniai moters vaidmenys. Tad kur kas dažniau nei didvyrė, kosmonautė ar traktorininkė moteris buvo vaizduojama kaip mama ar mokytoja. Supratimas, kad moteris turėtų būti mokytoja, o mokyklos vadovas – vyras, atrodo gana gajus ir šiandien. Tą atskleidžia tyrimas, kuriame analizuojama, kaip mokyklų vadovės konstruoja profesinę tapatybę lyties (ne)lygybės ir galios santykio kontekste.

Pedagogo (plačiau požiūriu) tapatybės ir tapsmo klausimai – dar vienas šiame žurnalo tome plačiau pristatomas aspektas. Antai, konstatavus, kad tapti ir būti dėstytoju aukštojoje mokykloje yra ilgas individualių pokyčių procesas, siekiama atskleisti laiko ir santykio prasmę per dėstytojo ir studento aukštajame moksle santykį dėmesio skiriamas dėstytojo profesinei savimonei. Neabejotina, kad tapimas pedagogu yra sudėtingas, kompleksinis, trunkantis tam tikrą laiką procesas, kurio metu bandoma apibrėžti savo vaidmenį ir esybę. Tą padaryti ypač nėra lengva muzikos ir šokio atlikėjus rengiantiems pedagogams, nes jiems neišvengiamai tenka atsakyti į klausimą, kur baigiasi scena ir prasideda klasė? Analizuojant biografinių aplinkybių nulemtas patirtis, paskatinusias individus rinktis pedagogo profesiją, siekiama atskleisti asmens išgyvenamą pašaukimą tapti mokytoju kaip sąlygą, viena vertus, vedančią į pedagogo ugdymosi procesą savaiminiu mokymusi, kita vertus, efektyvinančią švietimo sistemą. Vienas iš laipte-

lių tampant pedagogu – pedagoginė būsimų mokytojų praktika, kuri, be kita ko, turėtų būti grįsta tyrimais ir mokslu. Tad viename iš straipsnių pristatomas tyrimas, kurio metu siekta patikrinti, ar sudarytas klausimynas yra tinkamas patikimai įvertinti pedagoginės praktikos metu studentų patiriamus sunkumus.

Didaktinės problemos pristatomos gvildenant paradigminius ir filosofinius mokymo ir mokymosi klausimus: siekiama analizuoti ir konceptualizuoti metamokymosi sąvoką, pateikti metamokymosi taikymą mokantis įrodančius veiksnius, išskirti ir įvardyti ypatumus, leidžiančius plėtoti metamokymąsi savarankiško mokymosi kontekste, taip pat gretinant Paulo Ramsdeno mokymo(si) teoriją ir Karen Barad filosofijoje plėtojamą difrakcijos metodologiją, parodoma, kad reflektvyiu vadinamas Ramsdeno požiūris į mokymą(si) veikiau pagrįstas difraktyvios praktikos teorinėmis prielaidomis. Ne tik didaktiniai, bet ir politiniai aspektai paliečiami siekiant nustatyti asmens brandos indikatorius Lietuvos konceptualiuosiuose švietimo dokumentuose.

Irena Stonkuvienė